

سیاست‌های راهبردی اسلامی شدن دانشگاه‌ها مصوب جلسه ۴۶۶ مورخ ۱۳۷۹/۵/۲۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی

مقدمه

شورای اسلامی شدن مراکز آموزشی براساس آیین‌نامه مصوب جلسه ۴۲۴ مورخ ۷۷/۵/۱۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی، طی جلساتی «اصول حاکم بر دانشگاه اسلامی» و «سیاست‌های راهبردی اسلامی شدن مراکز آموزشی» را ذیل شش مؤلفه استاد، دانشجو، نظام برنامه‌ریزی فرهنگی، متون و برنامه‌ریزی درسی، نظام برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی و مدیریت تصویب کرده است. (اصول حاکم بر دانشگاه اسلامی در جلسه ۴۳۳ مورخ ۷۷/۹/۱۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسیده است.)

ملاحظه اصلی و عمده شورای اسلامی شدن در تدوین سیاست‌های راهبردی آن بوده است که سیاست‌ها به گونه‌ای طراحی و تنظیم گردند که زمینه‌های تحقق دانشگاه اسلامی به شرحی که در متن «اصول حاکم بر دانشگاه اسلامی» آمده، فراهم آید.

کارآیی و اثر بخشی سیاست‌های مذکور، که به اهم مصادیق آنها در بخش «خاتمه» مجموعه حاضر اشاره شده است، علاوه بر آنکه مقتضی طراحی و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی دقیق و واقع بینانه است، مستلزم توجه جدی به مجموعه‌های از عوامل محیطی است که به نحو مستقیم یا غیر مستقیم و به اشکال گوناگون می‌توانند بر تمامی یا بخشی از عملکرد یا اثر بخشی راهبردها و برنامه‌هایی که در فرآیند اسلامی شدن در حال اجرا هستند، اثر گذاشته و آنها را از مسیر و مقصود اصلی منحرف ساخته یا کارآیی و اثر بخشی آنها را افزایش دهند.

رسانه‌ها، حوزه‌های علمیه، فضای عمومی جامعه در تمامی ابعاد آن، مسایل اقتصادی، روابط و مناسبات بین‌المللی و تاثیر متقابل با مسایل داخلی، هماهنگی راهبردی در سطوح مدیریت کلان نظام در مورد آموزش عالی و اسلامی شدن و آموزش و پرورش (از آن حیث که تربیت کننده ورودی‌های دانشگاه‌هاست)، از جمله عواملی هستند که اقتضائات محیطی خود را بر فضای دانشگاه وارد می‌آورند.

به همین جهت لازم است در تمامی مراحل سیاست‌گذاری و برنامه نویسی به ارتباط قطعی و متقابل دانشگاه‌ها و عوامل مذکور توجه گردد.

سیاست‌های راهبردی اسلامی شدن مراکز آموزشی

۱- استاد

۱- فراهم آوردن زمینه‌های مساعد قانونی و اجرایی برای جذب و گزینش استادان شایسته از نظر علم، ایمان، تقوا، تعهد و آگاهی و پایبندی به مبانی و آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران؛

۲- جذب و گزینش استادان و مدرسان دروس معارف اسلامی به‌منظور گزینش استادان و مدرسانی با توانایی‌ها و شایستگی‌های بالای علمی و معنوی و اخلاقی؛

۳- فراهم کردن زمینه‌های مناسب مادی و معنوی برای شناسایی و تبیین و تکریم مقام استادان در دانشگاه و جامعه از دیدگاه اسلام به‌منظور تشویق و ترغیب آنان و افزایش نشاط و تحرک علمی و اجتماعی؛

۴- برنامه‌ریزی به‌منظور توأم ساختن فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اعضای هیأت علمی با نقش تربیتی و اخلاقی آنان در مراکز آموزشی و سطح جامعه؛

۵- ارتقای سطح دانش و معرفت دینی، سیاسی و اجتماعی استادان متناسب با رشته تخصصی، علایق و تجارب آنان؛

۶- قانونمند کردن فعالیت‌های سیاسی و فرهنگی استادان به‌منظور فراهم آوردن محیطی سالم و آزاد و مطمئن برای بحث و گفتگو و ارتقای اندیشه دینی و

ایفای نقش مؤثر آنان؛

۷- نظارت و ارزیابی مستمر علمی، اخلاقی و اجتماعی اعضای هیأت علمی.

۲- دانشجو

۱- ارتقای سطح بینش اسلامی و اعتقادی دانش‌آموزان برای ورود به آموزش عالی با توجه به پیوستگی و تلازم میان نظام آموزش عالی با نظام آموزش و پرورش؛

۲- گسترش و تقویت ایمان و اعتقاد اسلامی، تهذیب و تزکیه نفس و اعتلای عقلانی و علمی دانشجویان؛

۳- تقویت روحیه آرمان‌گرایی، کمال‌جویی، نقادی، آزادگی، ایثارگری، مشارکت‌جویی، حقیقت‌جویی و تشویق و تقویت احساس مسؤلیت اجتماعی دانشجویان؛

۴- ارتقای سطح دانش و بینش سیاسی و اجتماعی دانشجویان و تجهیز آنان با توانایی‌ها و قابلیت‌های مورد نیاز برای تحلیل مسایل جامعه و جهان در جهت تحقق آرمان‌های اسلامی؛

۵- تشویق و زمینه‌سازی به‌منظور مادام‌العمر تلقی کردن تحصیل علم به‌عنوان یک ارزش و فریضه اسلامی؛

۶- قانونمند کردن فعالیت‌های فرهنگی و سیاسی دانشجویان به‌منظور فراهم آوردن محیطی سالم و آزاد و مطمئن برای بحث و گفتگو و تحریک و فعالیت و ارتقای اندیشه دینی؛

۷- حل مشکلات اجتماعی و معیشتی دانشجویان به‌منظور فراهم آوردن بستر لازم برای فعالیت‌های علمی، فرهنگی و دینی آنان؛

۸- نظارت و ارزیابی هدفمند و مستمر علمی و اخلاقی دانشجویان و توصیه و تأکید بر خود ارزیابی آنها.

۳- نظام برنامه‌ریزی فرهنگی

۱- احیا و حفظ و ترویج فرهنگ اصیل اسلام در محیط‌های علمی با استفاده

- از روش‌های کارآمد و هماهنگ با شؤن محیط‌های علمی؛
- ۲- توجه به مبانی اسلامی در تدوین نظام برنامه‌ریزی فرهنگی به‌منظور تحقق آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب اسلامی؛
- ۳- توجه و تأکید بر توأم بودن نظام برنامه‌ریزی فرهنگی با نظام برنامه‌ریزی درسی، آموزشی، پژوهشی و مدیریت؛
- ۴- توجه به ملازمات و پیوستگی نظام آموزش و پرورش با نظام آموزش‌عالی در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی؛
- ۵- زمینه‌سازی به‌منظور ایجاد توانایی بحث و گفتگو و نقد و ارزیابی سایر فرهنگ‌ها و تمدن‌ها؛
- ۶- توجه به مقتضیات زمان و نیازها و علایق و رشته‌های تحصیلی دانشجویان در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و ارایه چهره‌ای متین و جذاب از آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی؛
- ۷- رعایت ویژگی‌های معماری اسلامی و ملی در طراحی فضاهای کالبدی دانشگاه؛
- ۸- توجه و اهتمام ویژه به احداث مساجد و نمازخانه‌ها در مراکز آموزشی و اختصاص امکانات و تسهیلات درخور شأن به آن؛
- ۹- توجه به حفظ عفاف در مراکز آموزشی به‌ویژه روابط بین دانشجویان دختر و پسر و تلاش در جهت فراهم کردن زمینه‌های مناسب برای این منظور از قبیل تفکیک کلاس‌های دختران و پسران و کاهش اختلاط آنها؛
- ۱۰- هماهنگی در سیاست‌گذاری فرهنگی مراکز علمی با رعایت مقتضیات اجرایی؛
- ۱۱- نظارت و ارزیابی هدفمند و مستمر برنامه‌ریزی فرهنگی.

۴- متون و برنامه‌ریزی درسی

- ۱- طراحی نظام آموزشی، تدوین متون و برنامه‌های درسی در تمامی شاخه‌های علوم براساس جهان‌بینی الهی و پژوهش در پدیده‌های هستی به‌منظور

شناخت و شناساندن آیات الهی در جهان؛

۲- توجه به هماهنگی و همسویی علم و دین در طراحی و تدوین برنامه‌ها و متون درسی؛

۳- بازنگری نظام برنامه‌ریزی درسی و اصلاح و تدوین متون درسی با استفاده از روش‌های نوین و کارآمد علمی و مفاهیم و ارزش‌های اسلامی؛

۴- طراحی و تدوین متون و برنامه‌های درسی براساس مبانی اسلامی به‌ویژه در رشته‌های علوم انسانی؛

۵- هدایت نظام برنامه‌ریزی درسی به سمت تقویت فضایل اخلاقی و اجتماعی، پرورش قدرت ابداع و ابتکار و اعتماد به نفس و ایجاد باور به مبانی دینی و التزام به مسؤولیت‌های اجتماعی؛

۶- توجه و تأکید بر هماهنگی و تناسب متون اخلاق و معارف اسلامی با نیازهای جدید و رشته‌های تحصیلی؛

۷- بازشناسی و معرفی موارد و مفاخر علمی، فرهنگی، تاریخی و معاصر و بهره‌گیری از آنها در تدوین برنامه‌ها و متون درسی برای تقویت روحیه خود باوری و استقلال خواهی؛

۸- تدوین نظام جامع نظارت و ارزیابی هدفمند و مستمر متون و برنامه‌های آموزشی و درسی.

۵- نظام برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی

۱- اصلاح و تدوین نظام برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی با توجه به نیازهای جامعه و تحولات روز افزون علوم، با تأکید بر گسترش مرزهای دانش و براساس مبانی اسلامی؛

۲- توجه ویژه به اهمیت رشته‌های علوم انسانی در تربیت انسان سازی و تاثیرات مثبت و منفی آنها در تحولات فرهنگی با عنایت به وجود قابلیت‌ها و ظرفیت‌های فراوان در کشور؛

۳- ایجاد هماهنگی و تناسب بین نظام آموزشی و پژوهشی آموزش و پرورش و

آموزش عالی با توجه به ملازمت و پیوستگی آنها؛

۴- افزایش انعطاف پذیری به منظور پاسخگویی به نیازها و تحولات علمی و اجتماعی؛

۵- بهره‌گیری از تجارب علمی در سطوح مالی و بین‌المللی به‌ویژه تجارب حوزه‌های علوم دینی؛

۶- توجه به هماهنگی و همسویی علم و دین در بینش اسلامی در طراحی و تدوین برنامه‌های آموزشی و پژوهشی؛

۷- تقویت روحیه تحقیق و تتبع، آموزش تفکر منتقدانه، استفاده از فناوری‌های نوین؛

آموزشی و آرایه الگوهای جدید به منظور ایجاد تحول و اصلاح در روش‌های تدریس و پژوهش.

۸- برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی براساس پژوهش‌های علمی و ایجاد تعادل و تناسب میان آموزش و پژوهش در برنامه‌ها و متون؛

۹- نظارت و ارزیابی هدفمند برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی.

۶- مدیریت

۱- توجه و تأکید بر تقویت ارزش‌های اسلامی و انقلابی، تعهد اجتماعی، زمان‌شناسی، قانونمندی، تفاهم و احتراز از خودمحوری در طراحی و هدایت نظام مدیریتی؛

۲- اصلاح و طراحی نظام جامع و هماهنگ مدیریت براساس ایجاد تعادل در فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و اجتماعی با توجه به تأکید بر حذف مراکز موازی تصمیم‌گیری، رایزنی و مشورت با مسئولان و دست‌اندرکاران و جلب مشارکت دانشگاهیان؛

۳- اعتماد به مدیران و ایجاد زمینه‌های ضروری استقلال عمل در حوزه‌های مدیریتی برای افزایش توان رقابت سالم و رشد پیشرفت؛

۴- تربیت و انتخاب مدیرانی متعهد و متخصص با تأکید بر شایسته‌سالاری؛

- ۵- توجه به نقش الگوی استادان در رفتارسازی دانشجویان و الگوسازی براساس آن نقش از طریق شناسایی و معرفی و تشویق مدیران، استادان، دانشجویان و کارمندان شایسته براساس شاخصه‌های مدیریت در نظام اسلامی؛
- ۶- تقویت زمینه‌های نظری و عملی برای اصلاح مداوم روش‌های مدیریتی و افزایش کارآمدی آنها به منظور تحقق ارزش‌های اسلامی و معیارهای انقلابی؛
- ۷- نظارت و ارزیابی هدفمند و مستمر به منظور تقویت ابعاد علمی و اسلامی مدیریت مراکز آموزشی و علمی.

خاتمه

رعایت اصول حاکم بر دانشگاه‌ها و سیاست‌های راهبردی مربوط به هر یک از مؤلفه‌ها، آثار و نتایجی را به بار می‌آورد که به صورت شاخص‌هایی قابل بررسی و اندازه‌گیری است. مهمترین شاخص‌های مربوط به اصول سیاست‌های عمومی دانشگاه‌ها عبارت است از:

- ۱- افزایش سهم کشور در ابداعات و اختراعات و اکتشافات علمی؛
  - ۲- کاهش وابستگی کشور به بیگانگان به‌ویژه در زمینه علوم و صنایع و فناوری؛
  - ۳- ارتقای سطح فرهنگی عمومی جامع و افزایش التزام علمی به مقررات و قوانین؛
  - ۴- گسترش زمینه‌های بحث و گفتگوی سازنده و آمادگی برای پذیرش آرای صحیح دیگران؛
  - ۵- افزایش دانش‌آموختگان متعهد، متقی، فاضل، شجاع و حساس به سرنوشت کشور.
- همچنین رعایت اصول و ارزش‌های اسلامی در سیاست‌های مربوط به مؤلفه‌هایی مختلف دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزشی نتایجی را به بار می‌آورد که به صورت شاخص‌هایی قابل بررسی و اندازه‌گیری می‌توان ارایه کرد و مهم‌ترین آنها از این قرار است:

بخش هشتم: فرهنگی / ۳۹۷

۱- افزایش باور عمومی نسبت به عقاید اسلامی و اعتلای روح معنویت و مکارم و فضائل اخلاقی؛

۲- افزایش میزان تعهد علمی نسبت به احکام و ارزش‌های اسلامی و آرمان‌های انقلاب؛

۳- فراهم شدن زمینه‌های مشارکت هر چه بیشتر در انجام برنامه‌های دینی و اخلاقی؛

۴- بالا رفتن توان فکری و روحی برای دفاع مؤثر و معقول از دستاوردهای انقلاب و مبارزه با تهاجم فرهنگی.

سیاست‌های فوق در یک مقدمه و یک خاتمه و ۶ فصل و ۴۹ بند در جلسه ۴۶۶ مورخ ۱۳۷۹/۵/۲۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید و از تاریخ تصویب این مصوبه، ابلاغیه شماره ۹۵۵/دش مورخ ۷۹/۳/۱۶ کان‌لم‌یکن می‌باشد.

رییس جمهور و رییس شورای عالی انقلاب فرهنگی - سید محمد خاتمی